

Logica generalis.

CAP. I.
DE CONCEPTIBUS.

SECTIO I.

DE

CONCEPTIBUS IPSIS.

§. 34.

Cognitio objecti alicujus sine affirmatione, aut negatione, est *conceptus* (6). Objectum ipsum *conceptus objectivus* (der Begriff nach seinem Gegenstande), cognitio ipsa *conceptus formalis* est (der Begriff in sich).

§. 35. Id, per quod objectum determinatur, ratio *determinationis, distinctionis* (3) objecti ab aliis est, & dicitur *nota, character, vel discrimen rei* (ein Merkmal).

§. 36. Nota rei 1. *positiva* est, aut *negativa*: prior est, per quam mihi aliquid tanquam praesens in re praesente; posterior, per quam mihi aliquid tanquam a re absens represento. Doctrina e. g. est nota *positiva*, & ignorantia est nota *negativa*. 2. *Propria, vel communis*: illa est, quae reperitur tantum

tum in uno; hæc, quæ in pluribus reperitur. Tres lineæ in extremis punctis concurrentes nota trianguli propria est, & clausum spatium nota communis. 3. Vel *sufficiens*, vel *insufficiens*: illa est, per quam res satis determinatur, & hæc, per quam res non satis determinatur. Notæ communes semper sunt insufficientes. 4. Vel *fœcunda*, vel *sterilis*: illa est, quæ multiplex discrimen, & a multis exhibet; hæc, quæ non multiplex discrimen, & a paucis ostendit. Ratio in homine est nota fœcunda; existentia ejus est nota sterilis. 5. Vel *magna*, vel *parva*: illa magnum; hæc exiguum discrimen exhibet: in homine cum brutis collato ratio est etiam nota magna; decem articuli pedum nota parva sunt. 6. Vel *constans*, vel *variabilis*: illa est, quæ abesse non potest; hæc, quæ potest abesse. Constantes vel primæ sunt, & rationes reliquarum notarum, & dicuntur *essentiales* (die wesentliche Stücke), vel ex primis profluunt, & sunt attributa (Eigenschaften). Essentiales notæ, & attributa sunt internæ necessariæ rei. Notæ variabiles, si sint internæ rei, dicuntur *modi* (zufällige innerliche Beschaffenheiten), si sint externæ, sunt *relationes* (Verhältnissen). Clausum spatium tribus lineis notæ essentiales trianguli sunt, tres anguli attributa, color laterum modus, æqualitas cum alio relatio est. 7. *Mediata*, vel *immediata*: illa est nota notæ rei; hæc nota rei tantum. Ratio est nota immediata animæ rationalis, & repræsentatio nexus rerum est ejusdem animæ nota mediata.

§. 37. Objectum notis suis propriis determinatum est *singulare* (ein einzelnes bestimmtes Ding),

Ding), five individuum. Objectum notis suis propriis non determinatum, est indeterminatum, commune, universale (unbestimmt, gemein).

§. 38. Conceptus objecti singularis est *idea*; objecti communis est *notio* (ein mehreren gemeiner Begriff). Conceptus Ciceronis est *idea*, conceptus oratoris est *notio*.

§. 39. Omne objectum vel commune est, vel singulare. Hinc omnis conceptus vel *idea* est, vel *notio*.

§. 40. In omni conceptu sunt notæ, quarum quælibet unum est, & cum conceptu simul repræsentatur; adeoque adsunt conceptus plures, qui sunt notarum conceptus: hi dicuntur ipsum conceptum, cujus notas repræsentant, *ingredi*, five *in eodem contineri*, & eidem *convenire* strictius (kommen in den Begriff hinein, sind in demselbigen enthalten). Ii conceptus, qui tantum in alio repræsentari possunt, eidem conveniunt latius, & illum, cui conveniunt latius, non ingrediuntur. Sic conceptum hominis ingreditur conceptus animalis, non vice versa.

§. 41. Notio repræsentat objectum commune (38.) adeoque notam, quæ reperitur in pluribus; hinc notio alios conceptus ingreditur. Conceptus, quos notio ingreditur, dicuntur *sub notione contenti*, & ad eandem referuntur. Notio figuræ *sub se* continet conceptus trianguli, quadrilateri &c. Triangulum & quadrilaterum ad figuras referuntur.

§. 42. Conceptus, qui alium sub se continet, respectu hujus dicitur *superior* (der obere, oder

oder höhere); qui vero sub alio continetur, respectu ipsius inferior dicitur (der untere, oder niedrigerer Begriff).

§. 43. Conceptus superior repræsentat id, quod est suis inferioribus commune; hinc nihil est in superiore, quod non sit in inferioribus ejus singulis. Inferiores conceptus simul sumti constituunt superioris *ambitum* (den Umfang des höhern Begriffes). Ad notionem trianguli, triangula pertinent omnia, nihilque est in nozione trianguli, quod non sit in triangulis singulis.

§. 44. Conceptus sibi mutuo convenientes, & ejusdem ambitus sunt *reciproci* (Wechselbegriffe). Conceptus trianguli, & figuræ tribus lineis clausæ sunt reciproci.

§. 45. Conceptus inferior semper minus communis est suo superiore; hinc magis determinatus; habet ergo notas plures; adeoque non, quidquid est in inferiore, est in superiore: sic non est in omni triangulo illud, quod est in æquilatero.

§. 46. Conceptus inferiores contenti sub superiore vel sunt *idea*, vel *notiones* (38): si primum: conceptus superior est *species*, notio speciei (Art, oder Gattungsbegriff); si alterum, conceptus superior est *genus*, notio generis (eint Geschlechtsbegriff). Conceptus trianguli æquilateri speciei notio est; conceptus trianguli generis est notio.

§. 47. Genus vel *summum*, vel *intermedium*, vel *infimum* est. Primum est notio generis,

ris, quæ sub nulla alia continetur; secundum est notio contenta sub alia; tertium est notio generis, quæ tantum sub aliis continetur, sub se vero immediate habet speciem. E. g. ens, substantia, animal.

§. 48. Notæ conceptus inferioris in superiore non contentæ sunt inferioris *differentia* (der Unterschied, oder die genauere Bestimmung). *Differentia*, quæ est inter notiones specierum, *specificæ*, quæ est inter notiones generum, *generica*, quæ est inter ideas, *differentia* individuorum, aut *numerica* est: prima est inter hominem, & brutum; secunda inter animal, & plantam; tertia inter Cæsarem, & Pompejum.

§. 49. Notio, quæ singularis sub aliquo conceptu contentis strictius convenit, dicitur *universalis* (ein allgemeiner), quæ aliquibus tantum inferioribus convenit, *particularis* est (ein besondrer unbestimmter Begriff): notio hominis universalis est; notio eruditi, relate ad inferiores conceptus sub conceptu hominis contentos, est particularis.

§. 50. Cognitio alicujus orta per sensum, sive externum, sive internum, conceptus *intuitivus* est (ein durch die Sinne, oder Empfindung erhaltener Begriff): Conceptus quarundam animæ qualitatum sunt ex sensu interno, rerum corporum ex sensu externo.

§. 51. Quod percipio per sensus, existit, quod existit, est propriis suis notis determinatum; hinc singulare; Conceptus alicujus singularis est

idea (38); ergo omnis conceptus per sensum idea est: sed tamen non omnis idea est conceptus per sensum.

§. 52. Conceptus ex testimoniis aliorum est *historicus* & stricte, si is, qui testatur, id, quod testatur, est expertus: si minus, est historicus in sensu latiore. Omnis conceptus per fidem est *historicus*.

§. 53. Si attentionem ab uno objecto dirigo ad aliud, & per hoc cognitionem illius objecti, a quo attentionem revoco, obscuro, tunc *abstraho*. Conceptus, per abstractionem formatus, *abstractus* dicitur (ein abgefonderter Begriff).

§. 54. Formaturus conceptum abstractum assumat conceptus inferiores tot, quot haberi possunt; attendat ad horum quemvis, & ejus notas, quantum fieri potest, clare cognoscat; conceptus omnes inter se conferat, & quid commune habeant, dispiciat; notam communem, relictis aliis, seorsim cogitet, & formavit conceptum abstractum. Hinc patet, omnem notionem esse conceptum abstractum, cum formetur abstrahendo ab inferiorum differentia.

§. 55. Si cum conceptu quodam cogitetur alius, aut etiam plures, & hi tanquam unum represententur, formatur conceptus per *combinationem*; ita formatus dicitur *combinatus* (ein verbundenener Begriff). Conceptus non combinatus *simplex* est. Conceptus figuræ est simplex, figuræ quadrilateræ est combinatus.

§. 56. Conceptus, quorum unus alteri nec strictius, nec latius convenit (40), ipsi repugnat. Conceptus combinatus ex repugnantibus, chymera est. E. g. trianguli quadrilateri conceptus.

§. 57. In combinatione conceptuum vel cognoscitur convenientia eorundem ex ratione, adeoque philosophice, vel non; si primum, conceptus est *rationabiliter* combinatus; si alterum, est *arbitrarie* (*willkürlich*) combinatus.

§. 58. Conceptus, qui cum alio combinatur, vel in eo jam contentus est, & dicitur *latius* combinatus, vel in eo contentus non est, & dicitur *strictius* combinatus. In conceptu hominis, contentus est conceptus rationalis, non vero conceptus eruditi.

§. 59. In combinatione strictiore vel conceptus determinatus est combinatione conceptuum notarum propriarum, vel tantum combinati sunt conceptus notarum communium: si primum, conceptus combinatus est idea; si alterum, est notio.

§. 60. Combinaturus seorsim cogitet conceptus combinandos, eosque evolvat, tum inter se conferat, & convenientiam eorundem determinet philosophice. Ideas combinatione formaturus attendat ad notas objectorum proprias; & notiones combinatione formaturus attendat ad notas communes. Combinaturus arbitrarie caveat, ne repugnantes combinet.

§. 61. Conceptus hominum primi, & verisimilium omnes ex sensibus ortum habent. Circa

- id vero, quod sentimus, vel ita versamur, ut totum percipiamus, vel ita, ut a quibusdam ipsius determinationibus abstrahamus, vel easdem combinemus. Hinc omnis noster conceptus, si originem spectemus, vel est per sensum, vel per abstractionem, vel per combinationem formatus.

§. 62. Conceptus cum objecto suo conveniens *verus*, cum eodem non conveniens *falsus* est (II.); omnis conceptus objecti possibilis *verus* est conceptus, & objecti impossibilis *falsus* est. Conceptus tantum apparens *deceptor* est (ein Trugbegrif).

§. 63. Conceptus omnis vel est *clarus*, vel *obscurus*; hic vel absolute, vel relative talis (12.).

§. 64. Conceptus *clarus* vel *distinctus* est, vel *confusus*. *Distinctus* est, in quo objecti notæ clare repræsentantur; *confusus*, in quo notæ obscure repræsentantur.

§. 65. Conceptus *distinctus* vel est *complete distinctus* (ausführlich deutlich), vel *incomplete*: prior est, in quo tot notæ clare repræsentantur, quot sufficiunt ad objectum omni tempore, omni loco, in quavis circumstantia ab aliis objectis discernendum. Conceptus, in quo non sunt notæ ad hoc sufficientes clare repræsentatæ, est *incomplete distinctus*.

§. 66. In conceptu *distincto*, si præterea notæ omnes *distincte* repræsententur, erit ipse *adequatus* (vollständig deutlich); si clare quidem, sed confuse, erit *inadequatus*; si notæ notarum *distinct-*

distincte repræsententur, erit conceptus *profundus* (ein tiefer Begriff).

§. 67. Conceptus distinctus, in quo nec plures, nec pauciores notæ repræsentantur, quam ad completum sufficiunt, est *determinatus* (ein ganz genau bestimmter), & *purus* (reiner, netter Begriff). Huic opponitur conceptus *indeterminatus* (ein unbestimmter Begriff), qui, si habeat pauciores notas, quam ad completum sufficiunt, dicitur *incompletus* (ein mangelhafter); si habeat notas plures, dicitur *abundans* (ein zu weitläufiger); si habeat notas anceps (zweydeutige Merkmale), dici potest *fluctuans* (ein schwankender Begriff).

§. 68. Conceptus suos perfecturus sumat a) objectum unum: ad hoc 1. attendat, sive faciat, ut ipsum clare cognoscat; 2. resolvat objectum in suas notas; 3. ad has successive attendat, sive reflectat; 4. easdem inter se conferat; 5. & omnes simul sibi sistat. Hoc ipsum instituat circa quamvis notam, quæ resolvi potest, donec deveniat ad notam ulterius non resolubilem vel absolute, hoc est simplicem (ein in sich unauf lösliches Merkmal), vel respective (beziehungsweise unauf lösliches).

b) Objecto uno ita lustrato, lustret similiter & alia proximius similia.

c) Hæc conferat inter se videatque, quas notas quodvis proprias sibi, quas cum aliis communes habeat (36.).

d) In unoquoque detegat notas constantes, & variabiles. Quod fieri potest a) mutando circum-

stantias: quæ notæ variantur mutatis circumstantiis, variabiles sunt; quæ in omnibus circumstantiis manent eadem, verisimiliter constantes sunt.

b) Auferendo notas, quibus ablati res non destruitur, variabiles sunt; quibus ablati res destruitur, certo constantes sunt; & quidem essentielles, si primæ sint, & rationes reliquarum etiam constantium.

e) Abstrahat notas communes a propriis.

f) Notas combinet modo cum hac, modo cum alia, & communes combinando determinet.

§. 69. Universim multitudo, sive copia conceptuum (der Reichthum als Begriffen) acquiritur; conceptus acquisiti perficiuntur attentione, resolutione, sive analysi, reflexione, abstractione, combinatione, sive compositione. Hinc & cognitio his mediis perficitur extensive, & intensive (18.).

SECTIO II.

DE

SIGNIS CONCEPTUUM.

§. 70.

Signum generatim est id, cujus conceptus etiam alterius conceptum excitat, sive: est medium, ex quo cognosci potest alterius cujusdam existentia; hoc alterum *signatum* (das Bezeichnete) etiam *significatus* est (die Bedeutung, in so fern
sie